

EUROOPAN UNIONIN
NEUVOSTO

Bryssel, 30. syyskuuta 2008 (17.10)
(OR. fr)

13658/08

Toimielinten välinen asia:
2008/0015 (COD)

LIMITE

ENV 622
ENER 297
IND 118
CODEC 1249

ILMOITUS

Lähtettäjä: Neuvoston pääsihteeristö

Vastaanottaja: Valtuuskunnat

Ed. asiak. nro: 12389/08 ENV 514 ENER 251 IND 88 CODEC 1055 + ADD 1

Kom:n ehd. nro: 5835/08 ENV 48 ENER 27 IND 9 CODEC 103 – KOM(2008) 18 lopullinen

Asia: Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi hiilidioksidin geologisesta varastoinnista ja neuvoston direktiivien 85/337/ETY ja 96/61/EY, direktiivien 2000/60/EY, 2001/80/EY, 2004/35/EY ja 2006/12/EY sekä asetuksen (EY) N:o 1013/2006 muuttamisesta

Valtuuskunnille toimitetaan liitteenä edellä mainittua ehdotusta koskeva puheenjohtajavaltion välitysehdotus (artiklaosa), jota käsiteltiin ympäristötyöryhmän kokouksessa 29. syyskuuta 2008.

Ehdotus:

**EUROOPAN PARLAMENTIN JA NEUVOSTON DIREKTIIVI
hiilidioksidin geologisesta varastoinnista ja neuvoston direktiivien 85/337/EY ja 96/61/EY,
direktiivien 2000/60/EY, 2001/80/EY, 2004/35/EY ja 2006/12/EY sekä asetuksen (EY) N:o
1013/2006 muuttamisesta**

(p.m.: johdanto-osa)

1 LUKU

Kohde, soveltamisala ja määritelmät

1

1 artikla

Kohde ja tarkoitus

1. Tällä direktiivillä vahvistetaan oikeudellinen kehys ympäristön kannalta turvallisesti tapahtuvaa hiilidioksidin geologista varastointia² varten osana ilmastonmuutoksen torjuntaa.
2. Hiilidioksidin ympäristön kannalta turvallisen geologisen varastoinnin tarkoituksena on hiilidioksidin pysyvä eristäminen niin, että [...] kielteiset vaikutukset ja [...] mahdolliset riskit ympäristölle ja ihmisten terveydelle³ voidaan estää tai, ellei se ole mahdollista, mahdollisimman hyvin poistaa⁴ [...].

¹ MT ja DK: parlamentaarinen tarkasteluvarauma.

² Kaikki valtuuskunnat: tarkasteluvarauma puheenjohtajavaltion välitysehdotukseen.

³ EE ja SK: lisätään "ja varastointi mineraaleihin". Komissio, DE, AT, NL, FI ja DK: vastustavat lisäystä.

⁴ ES: lisätään "tai muulle merialueen oikeutetulle käytölle". UK, FR ja NL: lisätään "tai pinta- tai pinnanalaiselle käytölle" yhdenmukaisuuden varmistamiseksi OSPAR-yleissopimuksen kanssa (+ tarvittavat tarkistukset 3 ja 4 artiklaan asiakirjassa 7940/08 ADD 1 ja 3). Komissio: varauma ehdotuksiin.

⁴ EL: poistetaan "mahdollisimman hyvin".

2 artikla

Soveltamisala ja kiellot

1. Tätä direktiiviä sovelletaan hiilidioksidin geologiseen varastointiin jäsenvaltioiden alueilla, niiden talousvyöhykkeillä ja niiden mannerlaatoilla, siten kuin ne on määritelty Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeusyleissopimuksessa (UNCLOS).
2. Tätä direktiiviä ei⁵ sovelleta hiilidioksidin geologiseen varastointiin, jonka tarkoituksena on uusien tuotteiden ja prosessien tutkimus, kehittäminen tai testaus ja joissa aiotaan varastoida alle 100 000 tonnia hiilidioksidia⁶.
3. Hiilidioksidin varastointi 1 kohdassa mainittujen alueiden ulkopuolelle ulottuvilla varastointipaikoilla oleviin varastointikomplekseihin ei ole sallittua⁷.
4. Hiilidioksidin varastointi vesipatsaaseen ei ole sallittua.

⁵ EL: poistetaan "ei". Direktiiviä olisi sovellettava ainoastaan tutkimus- ja kehittämissuunnitelmiin ja demonstrointihankkeisiin, ja muita artikloja olisi tarkistettava tämän mukaisesti. Laajempaa soveltamisalaa voidaan tarkastella myöhemmin, kun demonstrointivaiheen tulokset ovat tiedossa. Komissio ja muut valtuuskunnat eivät kannata tätä lähestymistapaa.

⁶ NL: lisätään (uusi): "2 a. Tätä direktiiviä ei sovelleta 6 artiklassa tarkoitettuihin varastointilupiin, jotka on myönnetty ennen tämän direktiivin voimaantuloa." Komissio pitää tätä epäasianmukaisena, tietyt näkökohdat (esim. sulkeminen ja sulkemisen jälkeinen aika) merkityksellisiä. Puheenjohtaja ehdottaa kysymyksen käsittelyä uudessa siirtymätoimenpiteitä koskevassa artiklassa.

⁷ Ks. myös 35 a artiklan uusi luetelmakohta CCS-tekniikan tulevaisuudennäkymistä kolmansissa maissa.

3 artikla
Määritelmät

Tässä direktiivissä tarkoitetaan⁸

- 1) 'hiilidioksidin geologisella varastoinnilla' hiilidioksidivirtojen injektointia ja⁹ varastoimista maanalaisiin geologisiin muodostumiin;
- 2) 'vesipatsaalla' pystysuunnassa yhtäjaksoista vesistön pinnasta pohjasedimenttiin ulottuvaa vesimassaa;
- 3) 'varastointipaikalla' geologisen muodostuman alueella olevaa tiettyä aluetta, jota käytetään hiilidioksidin varastointiin¹⁰, ja siihen liittyviä maan pinnalla olevia laitoksia tai injektointilaitteistoja;

⁸ EL ei pidä ehdotusta riittävän rajoittavana ja ehdottaa "geologisen varastoinnin", "varastointipaikan", "vuodon", "varastointikompleksin", "tutkimuksen", "tutkimusluvan", "varastointiluvan", "merkittävän muutoksen", "hiilidioksidin varastointipaikan sulkemisen", "sulkemisen jälkeisen ajan" ja "siirtoverkon" määritelmien muuttamista. Ehdottaa myös, että poistetaan "hiilidioksidivirran" (korvataan "puhtaalla hiilidioksidivirralla") ja "kulkeutumisen" määritelmät ja tarkennetaan "merkittävän häiriön" määritelmää. EL myös ehdottaa, että määriteltäisiin "demonstrointihankkeet", "seuranta", "todentaminen" ja "validointi" (7940/08 ADD 1).

UK ehdottaa, että muutettaisiin "hiilidioksidivirran" (7940/08 ADD 1) ja "vuodon" määritelmiä (EOR-prosessien eli öljyn tuotannon tehostamisen yhteydessä) sekä "merkittävän muutoksen" ja "merkittävän häiriön" määritelmiä. Komissio vastustaa asiakirjassa 10915/08 esitettyjä ehdotuksia. "Varastointipaikan" tämänhetkinen määritelmä on riittävä ja kattaa UK:n esittämät EOR-prosesseja koskevat huolenaiheet.

SK ehdottaa "varastointipaikan", "geologisen muodostuman", "varastointikompleksin", "hiilidioksidipluumin", "kulkeutumisen" ja "korjaavien toimenpiteiden" määritelmien muuttamista (9555/08).

ES ehdottaa "hiilidioksidivirran" määritelmän muuttamista ja "pienien määrien virtoihin liittyviä aineita" määritelmän lisäämistä, jotta säilytettäisiin johdonmukaisuus OSPAR-yleissopimuksen käsitteiden kanssa (10422/08). NL: suhtautuu avoimesti jälkimmäisiin ehdotuksiin, kun taas komissio pitää niitä tarpeettomina, koska teksti on jo nyt OSPAR-yleissopimuksen mukainen.

HU (EL:n ehdotusta mukaillen) pyytää, että muutettaisiin "varastointipaikan", "vuodon", "tutkimuksen" ja "sulkemisen jälkeisen ajan" määritelmiä ja poistettaisiin "hiilidioksidipluumin" määritelmä, koska se ei ole johdonmukainen 15 kohdassa olevan "kulkeutumisen" määritelmän kanssa (10915/08). Komissio ei kannata ehdotuksia.

PL: lisätään "talteenottovalmiuden" määritelmä.

⁹ EL, MT ja IE: lisätään "ympäristön kannalta turvallista". Komissio ja puheenjohtaja pitävät lisäystä epäasianmukaisena määritelmässä. EL ehdottaa "ympäristön kannalta turvallisen" määritelmän lisäämistä.

¹⁰ AT, DE ja EL: varauma virkkeen loppuosaan öljyn tuotannon tehostamiseen liittyen.

- 4) 'geologisella muodostumalla' litostratigraafista yksikköä, jossa voidaan erottaa ja kartoittaa toisistaan erottuvia kivilajikerroksia;
- 5) 'vuodolla' kaikenlaista hiilidioksidin vapautumista varastointikompleksista;
- 6) 'varastointikompleksilla' varastointipaikkaa ja sitä ympäröiviä geologisia alueita, joilla voi olla vaikutusta varastoinnin eheyteen ja varmuuteen (sekundaariset hiilidioksidia sitovat muodostumat);
- 7) 'tutkimuksella' hiilidioksidin geologiseen varastointiin tarkoitettujen mahdollisten varastointikompleksien arvioimista [...] pinnanalaiseen kerrokseen tunkeutuen mihin kuuluvat muun muassa [...] ¹¹ poraukset geologisten tietojen hankkimiseksi mahdollisen varastointikompleksin kerroksista ja tarvittaessa injektointitestien tekeminen varastointipaikan ominaispiirteiden selvittämiseksi;
- 8) 'tutkimusluvalla' toimivaltaisen viranomaisen tämän direktiivin vaatimusten mukaisesti tekemää kirjallista ja perusteltua päätöstä tutkimuksen sallimisesta, jossa myös määritellään edellytykset, joiden mukaisesti tutkimusta voidaan tehdä;
- 9) 'toiminnanharjoittajalla' luonnollista tai oikeushenkilöä, sekä yksityistä että julkista, joka käyttää varastointipaikkaa tai jolla on se hallinnassaan tai jolle on kansallisen lainsäädännön mukaisesti luovutettu ratkaiseva taloudellinen päätäntävalta varastointipaikan teknisen toiminnan suhteen;
- 10) 'varastointiluvalla' toimivaltaisen viranomaisen tämän direktiivin vaatimusten mukaisesti tekemää kirjallista ja perusteltua päätöstä (tai päätöksiä), jolla toiminnanharjoittajalle myönnetään lupa hiilidioksidin geologiseen varastointiin varastointipaikassa ja jossa määritellään varastointia koskevat edellytykset;

¹¹ Johdanto-osan 16 kappaletta olisi muutettava vastaavasti.

- 11) 'merkittävällä muutoksella' muutosta, josta ei ole määräystä varastointiluvassa¹² ja jolla voi olla merkittäviä vaikutuksia ympäristöön tai ihmisten terveyteen;
- 12) 'hiilidioksidivirralla' hiilidioksidin talteenottoprosesseista aiheutuvaa aineiden virtaa;
- 13) 'jätteellä' aineita, jotka on määritelty jätteeksi direktiivin 2006/12/EY 1 artiklan 1 kohdan a alakohdassa;
- 14) 'hiilidioksidipluumeilla' hiilidioksidin leviämistilavuutta geologisessa muodostumassa;
- 15) 'kulkeutumisella' hiilidioksidin liikkumista varastointikompleksissa;
- 16) 'merkittävällä häiriöllä' mitä tahansa injektointi- tai varastointitoiminnoissa tai itse varastointikompleksin tilassa esiintyvää häiriötä, johon voi liittyä vuodon riski tai riski ympäristölle tai ihmisten terveydelle;
- 16 a) 'riskillä' vahingon sattumisen todennäköisyyden ja vahingon suuruuden yhdistelmää;
- 17) 'korjaavilla toimenpiteillä' mitä tahansa toimenpiteitä, joita toteutetaan merkittävien häiriöiden korjaamiseksi tai vuotojen sulkemiseksi, jotta hiilidioksidin vapautuminen varastointikompleksista voidaan estää tai lopettaa;
- 18) 'varastointipaikan sulkemisella' hiilidioksidin injektoinnin lopettamista lopullisesti kyseiseen varastointipaikkaan¹³;

¹² HU: sen selventämiseksi, ettei määritelmä ole päällekkäinen "merkittävän häiriön" määritelmän kanssa, "merkittävällä muutoksella" olisi tarkoitettava "suunnitelman tai toiminnan ehdotettua tai suunniteltua muutosta, jolla voi olla ... (loppu ennallaan)".

¹³ DE ja EL: lisätään viittaus injektointilaitteistojen sinetöimiseen ja purkamiseen ja tarkistetaan tekstiä vastaavasti (ks. 10915/08 myös yhteydessä vastuun siirtämistä koskeviin huomautuksiin). Komissio: varauma, kyseisten toimintojen olisi tapahduttava varastointipaikan sulkemisen jälkeen myöhäisemmässä vaiheessa.

- 19) 'sulkemisen jälkeisellä ajalla' varastointipaikan sulkemisen jälkeistä aikaa, johon luetaan myös aika sen jälkeen, kun vastuu on siirretty toimivaltaiselle viranomaiselle;
- 20) 'siirtoverkolla' putkiverkkoa, myös siihen liittyviä paineenkorotusasemia, jota käytetään hiilidioksidin siirtämiseen varastointipaikkaan.

2 LUKU

Paikan valinta ja tutkimusluvut

4 artikla

Varastointipaikkojen valinta

1. Jäsenvaltioilla on oikeus määrätä, miltä niiden alueeseen kuuluvilta alueilta varastointipaikat voidaan valita tämän direktiivin vaatimusten mukaisesti¹⁴. Tähän sisältyy jäsenvaltioiden oikeus olla sallimatta varastointia koko alueellaan tai osissa aluettaan.
2. Geologisen muodostuman sopivuus varastointipaikaksi on määritettävä karakterisoimalla ja arvioimalla mahdollinen varastointikompleksi ja sitä ympäröivä alue¹⁵ liitteessä I annettujen perusteiden mukaisesti.
3. Varastointipaikaksi saa valita vain sellaisia geologisia muodostumia, joissa ei ehdotetuissa käyttöolosuhteissa ole merkittävää¹⁶ vuotoriskiä ja jotka eivät aiheuta merkittävää¹⁷ riskiä ympäristölle tai terveydelle.

¹⁴ AT, BG ja DK pyytävät, että täsmennetään lisäksi, että jäsenvaltiot voivat päättää olla valitsematta varastointipaikkoja muiden tekijöiden perustella (keskeiset talous- ja rahoitusintressit). 4 artiklaa, johdanto-osan 15 a kappaletta (uusi) ja 4 a artiklaa (uusi) koskevat tekstiehdotukset ovat asiakirjassa 9555/08. Komissio: varauma, nykyinen teksti on riittävä.

¹⁵ HU: korvataan ilmaus "sitä ympäröivä alue" ilmauksella "alue, johon se voi vaikuttaa". DE ja AT: suhtautuvat ehdotukseen avoimesti, mutta komissio ei kannata sitä, koska se voisi rajoittaa arvioinnin laajuutta.

¹⁶ EL: varauma sanaan "merkittävää". Vaihtoehtoista lähestymistapaa ehdotettu asiakirjassa 7940/08 ("merkittävien riskien" määrittely).

HU: lisätään viittaus paikan seurantavalmiuteen (10915/08). Komissio pitää lisäystä tarpeettomana, ks. varastointilupahakemuksia koskeva 7 artiklan 5 kohta.

¹⁷ ES: lisätään "nykyistä tai tulevaa". Komissio: varauma, sisältyy jo tekstiin implisiittisesti.

5 artikla
Tutkimusluvut

1. Jos jäsenvaltiot katsovat, että 4 artiklan mukaista paikan valintaa varten tarvittavien tietojen tuottaminen¹⁸ edellyttää tutkimusta, niiden on varmistettava, ettei tällaista tutkimusta tehdä ilman tutkimuslupaa¹⁹.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että tutkimuslupia voivat hakea kaikki toimijat, joilla on tarvittavat valmiudet, ja että luvat myönnetään tai evätään puolueettomien ja julkisten arviointiperusteiden perusteella.
3. Luvan voimassaoloajan ei tulisi ylittää aikaa, joka on tarpeen sen tutkimuksen suorittamiseksi, jota varten se on myönnetty. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin pidentää luvan voimassaoloa, jos myönnetty aika ei riitä kyseisen tutkimuksen loppuunsaattamiseksi ja edellyttäen, että tutkimus on suoritettu luvan vaatimusten mukaisesti. Tutkimusluvut on myönnettävä rajatulle tilavuudelle.
4. Tutkimusluvan haltijalla on yksinoikeus tutkia mahdollista hiilidioksidin varastointikompleksia. [...] Jäsenvaltioiden on varmistettava, ettei varastointikompleksia käytetä muihin tutkimusta häiritseviin tarkoituksiin luvan voimassaoloaikana.

¹⁸ EL: lisätään tähän kohtaan ja uuteen 4 a kohtaan (7940/08) viittaus, että on tarpeen toimittaa "injektointia edeltäviä seurantatietoja". IE: suhtautuu avoimesti ehdotukseen.

¹⁹ UK ja NL: lisätään "tai yleisiä sääntöjä".

3 LUKU

Varastointiluvat

6 artikla

Varastointiluvat

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, ettei mikään varastointipaikka toimi ilman varastointilupaa ja ettei paikalla sallita varastointia häiritsevää toimintaa.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että varastointilupia voivat hakea kaikki toimijat, joilla on tarvittavat valmiudet, ja että luvat myönnetään puolueettomien ja julkisten arviointiperusteiden perusteella.
3. Varastointilupa on ensisijaisesti myönnettävä kyseisen paikan tutkimusluvan haltijalle edellyttäen, että paikan tutkimus on saatettu päätökseen, että tutkimusluvan ehtoja on noudatettu ja että varastointilupahakemus on jätetty tutkimusluvan voimassaoloaikana²⁰, sanotun kuitenkin rajoittamatta tämän direktiivin vaatimusten soveltamista. Jäsenvaltioiden on varmistettava, ettei kompleksia käytetä lupamenettelyn aikana toimintaan, joka häiritsisi varastointia.

7 artikla

Varastointilupahakemukset

Toimivaltaisille viranomaisille tehtävissä varastointilupahakemuksissa on annettava ainakin seuraavat tiedot:

- 1) mahdollisen toiminnanharjoittajan nimi ja osoite;
- 2) näyttö mahdollisen toiminnanharjoittajan teknisistä valmiuksista;

²⁰ UK: asetetaan määräajaksi vuosi luvan voimassaolon päättymisen jälkeen.

- 3) varastointipaikan ja -kompleksin karakterisointi ja arviointi varastoinnin odotetusta turvallisuudesta 4 artiklan 2 ja 3 kohdan mukaisesti;
- 21
- 4) injektoitavan ja varastoitavan hiilidioksidin kokonaismäärä ja suunnitellut lähteet, kuljetustavat²², hiilidioksidivirtojen koostumus ja injektointinopeudet ja -paineet sekä injektointilaitteistojen sijainti;
- 5) ehdotus seurantasuunnitelmaksi 13 artiklan 2 kohdan mukaisesti*;
- 6) ehdotus korjaavia toimenpiteitä koskevaksi suunnitelmaksi 16 artiklan 2 kohdan mukaisesti;
- 7) ehdotus alustavaksi suunnitelmaksi sulkemisen jälkeiseksi ajaksi 17 artiklan 3 kohdan mukaisesti;
- 8) direktiivin 85/337/ETY 5 artiklan mukaisesti toimitettavat tiedot;
- 9) todiste siitä, että 19 artiklassa vaaditut rahavakuudet tai muut vastaavat järjestelyt ovat voimassa ja päteviä²³ ennen injektoinnin aloittamista.

8 artikla

Varastointiluvan ehdot

Toimivaltainen viranomainen saa myöntää varastointiluvan vain, jos seuraavat ehdot täyttyvät:

²¹ DE ja AT: lisätään 3 a. "varastointipaikan ja -kompleksin käyttö, joka häiritsisi varastointia". Komissio ei kannata lisäystä, luettelo ei ole poissulkeva, ja toimivaltaiset viranomaiset voivat tarvittaessa vaatia tätä.

²² IT: poistetaan "kuljetustavat" ja lisätään virkkeen loppuun viittaus paikalle pääsyyn (10915/08). Komissio ja puheenjohtaja: varauma, kyseistä tietoa ei ehkä ole käytettävissä lupahakemusvaiheessa.

* Ks. 13 artiklaan lisätty viittaus merkittäviin häiriöihin.

²³ PL: voimassaoloaikaa olisi laajennettava myös edeltäviin vaiheisiin, poistetaan virkkeen loppuosa. Komissio: varauma, ei pidä pyyntöä perusteltuna.

- 1) toimivaltainen viranomainen on vakuuttunut siitä, että
 - a) kaikkia tämän direktiivin asiaankuuluvia vaatimuksia²⁴ on noudatettu;
 - b) toiminnanharjoittaja on teknisesti pätevä ja luotettava toimimaan paikalla ja valvomaan sitä ja että toiminnanharjoittajan sekä muun henkilöstön ammatillinen ja tekninen kehittäminen sekä koulutus on järjestetty;
- 2) toimivaltainen viranomainen on ottanut huomioon 10 artiklan mukaisen komission lausunnon lupaehdotuksesta, jos tällainen lausunto on annettu²⁵.

9 artikla

Varastointilupien sisältö

Luvassa on oltava ainakin

- 1) toiminnanharjoittajan nimi ja osoite;
- 2) varastointipaikan ja varastointikompleksin täsmällinen sijaintipaikka ja rajat;
- 3) varastointitoimintoja koskevat vaatimukset, kuinka paljon hiilidioksidia saa kaikkiaan varastoida maaperään, varaston painerajoitukset ja suurimmat injektointinopeudet ja -paineet;
- 4) 12 artiklassa tarkoitetut hiilidioksidivirran koostumusta ja sen hyväksymismenettelyä koskevat vaatimukset sekä tarvittaessa injektointia ja varastointia koskevat lisävaatimukset erityisesti merkittävien häiriöiden ehkäisemiseksi;
- 5) 13 artiklassa tarkoitettu hyväksytty seurantaohjelma, velvollisuus panna se täytäntöön ja vaatimukset sen pitämiseksi ajan tasalla sekä 14 artiklassa tarkoitetut raportointivaatimukset;

²⁴ DE, IE ja UK: lisätään "ja asiaankuuluvaa yhteisön lainsäädäntöä".

²⁵ PT: poistetaan virkkeen loppuosa ja 1 kohdan johdantokappale toiston välttämiseksi.
FI, FR, NL, UK, SE ja PL: poistetaan 2 alakohta (liittyä niiden varaumiin ehdotettua menettelyä koskevaan 10 ja 18 artiklaan). Komissio ja muut valtuuskunnat eivät kannata tätä ehdotusta.

- 6) vaatimus, jonka mukaan toimivaltaiselle viranomaiselle on ilmoitettava merkittävistä häiriöistä tai vuodoista, sekä 16 artiklassa tarkoitettu hyväksytty korjaavia toimenpiteitä koskeva suunnitelma ja velvollisuus toteuttaa korjaavia toimenpiteitä suunnitelman mukaisesti merkittävien häiriöiden tai vuotojen sattuessa;
- 7) 17 artiklassa tarkoitettujen varastointipaikan sulkemisehdot ja hyväksytty alustava suunnitelma sulkemisen jälkeiseksi ajaksi;
- 8) määräykset varastointiluvan muuttamisesta, uudelleentarkastelusta, päivittämisestä ja peruuttamisesta 11 artiklan mukaisesti;
- 9) vaatimus perustaa rahavakuus tai muu vastaava järjestely ja pitää se voimassa 19 artiklan mukaisesti.

10 artikla

Komission suorittama varastointilupaehdotusten tarkastelu²⁶

1. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle kaikista varastointilupaehdotuksista, lupahakemuksista ja muusta aineistosta, jonka toimivaltainen viranomainen on ottanut huomioon päätösehdotusta laatiessaan. Komissio voi antaa lupaehdotuksista lausunnon, joka ei ole sitova, kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun ne on toimitettu komissiolle. Jos komissio päättää olla antamatta lausuntoa, se ilmoittaa siitä jäsenvaltiolle kuukauden kuluessa lupaehdotuksen toimittamisesta.
2. Toimivaltaisen viranomaisen on ilmoitettava komissiolle lopullisesta päätöksestä ja esitettävä perustelut, jos se poikkeaa komission lausunnosta.

²⁶ UK, FR, SE, FI ja NL ehdottavat (7940/08 ADD 2 sekä PL asiakirjassa 12617/08 samaan tapaan), että komissio suorittaa kuukauden kuluessa luvan myöntämisestä jälkiarvioinnin, joka liittyy lupaehdotuksen ennakoarviointiin, jos toimivaltainen viranomainen sitä edellyttää. Komissio, jota eräät muut valtuuskunnat kannattavat: varauma tähän ehdotukseen. DK: suhtautuu avoimesti ratkaisuihin, joilla pyritään lyhentämään määräaikoja.

11 artikla

Varastointilupien muuttaminen, uudelleentarkastelu, päivittäminen ja peruuttaminen

1. Toiminnanharjoittajan on ilmoitettava toimivaltaiselle viranomaiselle kaikista varastointipaikan toimintaan suunnitelluista, myös toiminnanharjoittajaa koskevista, muutoksista. Toimivaltaisen viranomaisen on tarvittaessa päivitettävä varastointilupa tai sen ehdot.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, ettei mitään huomattavia muutoksia toteuteta ilman että myönnetään uusi tai päivitetty varastointilupa tämän direktiivin mukaisesti.
3. Toimivaltaisen viranomaisen on tarkasteltava uudelleen varastointilupaa ja tarvittaessa päivitettävä tai viimeisenä keinona²⁷ peruutettava se
 - a) jos sille on ilmoitettu tai tiedotettu merkittävistä häiriöistä tai vuodoista 16 artiklan 1 kohdan mukaisesti; tai
 - b) jos 14 artiklan mukaisesti toimitetuissa raporteissa tai 15 artiklan mukaisesti tehdyissä ympäristötarkastuksissa käy ilmi, ettei lupaehtoja ole noudatettu tai että merkittävien häiriöiden tai vuotojen riski on olemassa; tai
 - c) jos se on tietoinen mistä tahansa muusta tapauksesta, jossa toiminnanharjoittaja ei ole noudattanut lupaehtoja;

c a) jos se on välttämätöntä viimeisimpien tieteellisten havaintojen ja tekniikan kehittymisen perusteella;

 - d) viiden vuoden kuluttua luvan myöntämisestä ja sen jälkeen joka kymmenes²⁸ vuosi, sanotun kuitenkin rajoittamatta edellä olevan a–c a alakohdan soveltamista.

²⁷ ES: korvataan ilmaus "viimeisenä keinona" ilmauksella "tarpeen mukaan".

²⁸ PL: poistetaan d alakohta. DE, EL ja BG: korvataan ilmaus "joka kymmenes vuosi" ilmauksella "joka seitsemäs vuosi".

PL pyytää, että 3 kohdan johdantokappaleessa täsmennettäisiin, että toimivaltaisen viranomaisen ei tarvitse maksaa lupaan vaadittujen muutosten kustannuksia.

4. Kun lupa on peruutettu 3 kohdan mukaisesti, toimivaltaisen viranomaisen on joko myönnettävä uusi varastointilupa tai suljettava varastointipaikka 17 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla. Siihen saakka, kun uusi varastointilupa on myönnetty, toimivaltaisen viranomaisen on tilapäisesti vastattava kaikista tästä direktiivistä johtuvista oikeudellisista velvoitteista, jotka koskevat hyväksymisperusteita, seuranta ja korjaavia toimenpiteitä, direktiivin 2003/87/EY mukaista päästöoikeuksien palauttamista²⁹ vuodon sattuessa sekä direktiivin 2004/35/EY 5 artiklan 1 kohdan ja 6 artiklan 1 kohdan mukaisia ehkäiseviä ja korjaavia toimia. Toimivaltaisen viranomaisen on perittävä mahdolliset aiheutuneet kustannukset entiseltä toiminnanharjoittajalta, myös 19 artiklassa tarkoitettusta rahavakuudesta. Jos varastointipaikka on suljettu 17 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla, [...] sovelletaan 17 artiklan 4 kohtaa. [...]

²⁹ Useilla valtuuskunnilla on erityinen tarkasteluvarauma 11 artiklan 4 kohtaan (ja siihen liittyviin 17 artiklan 4 kohtaan ja 18 artiklaan vastuun siirtämisestä). ES, EL ja LV: varauma viittaukseen, jossa mainitaan päästökauppajärjestelmään kuuluvien päästöoikeuksien palauttaminen.

4 LUKU

Toimintaa, sulkemista ja sulkemisen jälkeistä aikaa koskevat velvollisuudet

12 artikla

Hiilidioksidivirran hyväksymisperusteet ja -menettelyt

1. Hiilidioksidivirran on koostuttava lähes yksinomaan³⁰ hiilidioksidista. Tästä syystä siihen ei saa lisätä mitään jätettä tai muuta ainetta tämän jätteen tai muun aineen hävittämiseksi. Hiilidioksidivirrassa voi kuitenkin olla pieniä määriä siihen liittyviä aineita, jotka ovat peräisin lähteestä tai talteenotto- tai injektointiprosessista. Näiden aineiden pitoisuuksien on oltava alle sellaisten tasojen, jotka voisivat
 - a) aiheuttaa haitallisia vaikutuksia varastointipaikan tai siihen liittyvän siirtoinfrastruktuurin eheyteen,
 - b) olla merkittävä riski ympäristölle tai
 - c) rikkoa sovellettavan yhteisön lainsäädännön vaatimuksia.
- 1 a. Komissio voi antaa suuntaviivoja niiden tapauskohtaisten edellytysten määrittämiseksi, joita sovelletaan 1 kohdassa säädettyjen perusteiden noudattamiseen.
2. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että injektoitaessa ja varastoitaessa hiilidioksidivirtaa
 - a) toiminnanharjoittaja voi ennen toimitusta tai toimituksen yhteydessä, tai jos kyseessä on toimitusten sarja, ennen ensimmäistä toimituskertaa tai ensimmäisen toimituskerran yhteydessä osoittaa asianmukaisin asiakirjoin, että kyseessä oleva hiilidioksidivirta voidaan hyväksyä varastointipaikalle lupaehtojen mukaisesti ja että se täyttää 1 kohdassa säädettyt koostumusta koskevat vaatimukset;
 - b) toiminnanharjoittaja pitää rekisteriä toimitetuista hiilidioksidivirroista ja niiden ominaisuuksista³¹ sekä koostumuksesta.

³⁰ Ks. myös 35 a artiklan 2 kohdan uusi luettelukohta tarkastelusta.

³¹ NL: poistetaan virkkeen loppuosa, vaatimus on liian raskas. Komissio: varauma tähän ehdotukseen.

13 artikla

Seuranta

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että toiminnanharjoittaja seuraa injektointilaitteistoja, varastointikompleksia (mahdollisuuksien mukaan myös hiilidioksidipluumia) ja tarpeen mukaan ympäröivää aluetta, jotta voidaan
 - a) vertailla hiilidioksidin todellista ja mallinnettua käyttäytymistä sekä tarvittaessa vesiesiintymiä varastointipaikassa³²;
 - a) havaita merkittävät häiriöt;
 - b) havaita hiilidioksidin kulkeutuminen;
 - c) havaita hiilidioksidivuodot;
 - d) havaita ympäristöön, väestöön tai ympäröivän biosfäärin hyödyntäjiin kohdistuvat merkittävät haitalliset vaikutukset³³;
 - e) arvioida 16 artiklan nojalla mahdollisesti toteutettujen korjaavien toimenpiteiden tehoa;
 - f) päivittää kompleksin turvallisuuden ja eheyden arviointi lyhyellä ja pitkällä aikavälillä sekä arvioida, onko hiilidioksidi täysin ja pysyvästi eristetty.

³² DE ja EL: lisätään "varmistaa varastoidun hiilidioksidin määrä. UK vastustaa tätä ehdotusta, ja komissio toteaa, että määrä laskettaisiin päästökauppajärjestelmän tiedoista, koska välitön tarkistaminen ei ole mahdollista.

³³ DE: muutetaan seuraavasti: havaita [...] ympäristöön, hydrologiseen kiertoon sisältyvään veteen, väestöön tai ympäröivän biosfäärin hyödyntäjiin kohdistuvat merkittävät haitalliset vaikutukset.

2. Seurannan on perustuttava seurantasuunnitelmaan, jonka toiminnanharjoittaja laatii liitteessä II esitettyjen vaatimusten mukaisesti ja joka toimitetaan toimivaltaisen viranomaisen hyväksyttäväksi 7 artiklan 5 kohdan ja 9 artiklan 5 kohdan mukaisesti. Suunnitelma on päivitettävä liitteessä II esitettyjen vaatimusten mukaisesti ja joka tapauksessa joka viides vuosi arvioitua vuotoriskiä koskevien muutosten, ympäristöön ja ihmisten terveyteen kohdistuvaa arvioitua riskiä koskevien muutosten ja tekniikan kehityksen huomioon ottamiseksi. Päivitetyt suunnitelmat on toimitettava uudelleen toimivaltaisen viranomaisen hyväksyttäväksi.

14 artikla

Toiminnanharjoittajan raportointi

Toiminnanharjoittajan on toimitettava toimivaltaiselle viranomaiselle sen vahvistamin määräajoin ja joka tapauksessa vähintään kerran vuodessa seuraavat tiedot:

- 1) kaikki 13 artiklan mukaisen seurannan tulokset raportointikaudelta, myös tiedot käytetystä seurantatekniikasta;
- 2) raportointikaudella toimitettujen hiilidioksidivirtojen määrät ja ominaisuudet sekä niiden 12 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaisesti rekisteröidyt koostumukset³⁴;
- 3) todiste rahavakuuden voimassa pitämisestä 19 artiklan ja 9 artiklan 9 kohdan mukaisesti;
- 4) kaikki muut tiedot, joiden toimivaltainen viranomainen katsoo olevan merkityksellisiä lupaehtojen noudattamisen arvioimiseksi ja tiedon lisäämiseksi hiilidioksidin käyttäytymisestä varastointipaikassa.

35

³⁴ ES: lisätään "myös pienten määrien niihin liittyviä aineita pitoisuudet" ja lisätään vastaava määritelmä 3 artiklaan. Komissio pitää tätä tarpeettomana.

³⁵ SE, jota EL, IE ja SK kannattavat, ehdottaa, että lisätään säännös raporttien riippumattomasta todentamisesta. Komission mielestä 15 artiklan tarkastussäännökset ovat riittäviä.

15 artikla
Tarkastukset

1. ³⁶Jäsenvaltioiden on varmistettava, että toimivaltaisilla viranomaisilla on käytössään säännöllisiä ja satunnaisia tarkastuksia sisältävä tarkastusjärjestelmä kaikille tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluville varastointikomplekseille, jotta voidaan tarkistaa direktiivin säännösten noudattaminen ja edistää sitä sekä seurata ympäristövaikutuksia ja ihmisten terveydelle aiheutuvia vaikutuksia.
2. Tarkastuksiin olisi kuuluttava muun muassa käyntejä maan pinnalla sijaitsevissa laitoksissa, myös injektointilaitteistoissa, toiminnanharjoittajan toteuttamien injektointi- ja seurantatoimien arviointi sekä toiminnanharjoittajan pitämien asiaankuuluvien rekisterien tarkastaminen.
3. Säännölliset tarkastukset on tehtävä vähintään kerran vuodessa kolmen vuoden ajan varastointipaikan sulkemisesta ja joka viides vuosi siihen asti, kun vastuu on siirretty toimivaltaiselle viranomaiselle. Niissä on tutkittava asiaankuuluvat injektointi- ja seurantalaitteistot sekä kaikki varastointikomplekseista aiheutuvat merkitykselliset ympäristövaikutukset ja ihmisten terveydelle aiheutuvat vaikutukset.
4. Satunnaisia tarkastuksia on tehtävä
 - a) jos toimivaltaiselle viranomaiselle on ilmoitettu tai se on saanut tiedon vuodoista tai merkittävistä häiriöistä 16 artiklan 1 kohdan mukaisesti;
 - b) jos 14 artiklan mukaisissa raporteissa on havaittu lupaehtojen puutteellista noudattamista;
 - c) vakavien ympäristöön tai ihmisten terveyteen liittyvien valituksien tutkimiseksi;
 - d) muissa tapauksissa, joissa toimivaltainen viranomainen katsoo sen asianmukaiseksi.

³⁶ NL: lisätään "Ottaen huomioon ympäristötarkastuksille asetettuja vähimmäisvaatimuksia koskevan suosituksen 2001/331/EY tarkistamista koskevan tiedonannon jäsenvaltioiden on varmistettava... (loppu ennallaan)". IE ja DE: suhtautuvat avoimesti ehdotukseen.

5. Toimivaltaisen viranomaisen on laadittava tarkastuksen tuloksista kertomus kunkin tarkastuksen jälkeen. Kertomuksessa on arvioitava direktiivin vaatimusten noudattamista ja ilmoitettava, tarvitaanko jatkotoimenpiteitä. Kertomus on toimitettava asianomaiselle toiminnanharjoittajalle, ja sen on oltava julkisesti saatavilla asiaan liittyvän yhteisön lainsäädännön mukaisesti kahden kuukauden kuluessa tarkastuksesta.

16 artikla

Toimenpiteet merkittävien häiriöiden tai vuotojen tapauksessa

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että merkittävien häiriöiden tai vuotojen tapauksessa toiminnanharjoittaja ilmoittaa asiasta välittömästi toimivaltaiselle viranomaiselle³⁷ ja toteuttaa tarvittavat korjaavat toimenpiteet. Jos kyseessä on vuoto tai merkittävä häiriö, johon liittyy vuotoriski, toiminnanharjoittajan on ilmoitettava asiasta myös [...] direktiivin 2003/87/EY mukaiselle toimivaltaiselle viranomaiselle [...].
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitetut korjaavat toimenpiteet on toteutettava vähintään korjaavia toimenpiteitä koskevan suunnitelman pohjalta, joka on toimitettu toimivaltaisen viranomaisen hyväksyttäväksi 7 artiklan 6 kohdan ja 9 artiklan 6 kohdan mukaisesti.
3. Toimivaltainen viranomainen voi milloin tahansa vaatia toiminnanharjoittajaa toteuttamaan tarvittavat korjaavat toimenpiteet. Mainitut toimenpiteet voivat olla lisätoimenpiteitä tai eri toimenpiteitä kuin ne, jotka mainitaan korjaavia toimenpiteitä koskevassa suunnitelmassa. Toimivaltainen viranomainen voi myös milloin tahansa itse toteuttaa korjaavia toimenpiteitä³⁸.
4. Jos toiminnanharjoittaja ei toteuta tarvittavia korjaavia toimenpiteitä, toimivaltaisen viranomaisen on toteutettava ne itse³⁹.

³⁷ UK: korvataan virkkeen loppuosa seuraavasti: "ja toteuttaa tarvittaessa korjaavia toimenpiteitä".

³⁸ EL: varauma. Tällä siirretään vastuu toimivaltaiselle viranomaiselle.

IT: toimivaltaisen viranomaisen olisi toteutettava toimia vain virheen tai vuodon ollessa kyseessä. UK: toimiin olisi ryhdyttävä vain toiminnanharjoittajan syyllistyttyä virheeseen.

³⁹ BG: lisätään mahdollisuus siirtää tämä velvoite toiselle luonnolliselle tai oikeushenkilölle (7940/08 ADD 5).

SK katsoo, että teksti ei ehkä ole yhdenmukainen 11 artiklan 3 kohdan kanssa.

- 4 a. Toimivaltaisen viranomaisen on perittävä 3 ja 4 artiklassa tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuneet kustannuksensa toiminnanharjoittajalta, myös 19 artiklassa tarkoitettusta rahavakuudesta.

17 artikla

Varastointipaikan sulkemiseen ja sulkemisen jälkeiseen aikaan liittyvät velvollisuudet

1. Varastointipaikka on suljettava
 - a) jos luvassa ilmoitetut asiaankuuluvat ehdot täyttyvät;
 - b) toiminnanharjoittajan dokumentoidusta pyynnöstä, kun toimivaltainen viranomainen on antanut luvan; tai
 - c) jos toimivaltainen viranomainen niin päättää sen jälkeen, kun varastointilupa on peruutettu 11 artiklan 3 kohdan mukaisesti.
2. Sen jälkeen, kun varastointipaikka on suljettu 1 kohdan a tai b alakohdan nojalla, toiminnanharjoittaja vastaa edelleen tämän direktiivin vaatimusten mukaisesta seurannasta, raportoinnista ja korjaavista toimenpiteistä sekä kaikista velvoitteista, jotka liittyvät direktiivin 2003/87/EY mukaisista päästöoikeuksien palauttamiseen vuodon sattuessa sekä direktiivin 2004/35/EY 5–8 artiklan mukaisiin ehkäiseviin ja korjaaviin toimiin, siihen asti, kun vastuu varastointipaikasta on siirretty toimivaltaiselle viranomaiselle 18 artiklan 1–4 kohdan nojalla. Toiminnanharjoittaja vastaa myös varastointipaikan sinetöinnistä ja injektointilaitteistojen purkamisesta.

3. Edellä 2 kohdassa tarkoitetut velvoitteet on täytettävä sulkemisen jälkeistä aikaa koskevan suunnitelman perusteella, jonka toiminnanharjoittaja on laatinut parhaan käytännön pohjalta ja liitteessä II esitettyjen vaatimusten mukaisesti. Alustava sulkemisen jälkeistä aikaa koskeva suunnitelma on toimitettava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyttäväksi 7 artiklan 7 kohdan ja 9 artiklan 7 kohdan mukaisesti. Ennen varastointipaikan sulkemista 1 kohdan a tai b alakohdan nojalla alustava sulkemisen jälkeistä aikaa koskeva suunnitelma on
- a) päivitettävä tarpeen mukaan, erityisesti parhaiden käytäntöjen huomioon ottamiseksi;
 - b) toimitettava toimivaltaisen viranomaisen hyväksyttäväksi; ja
 - c) toimivaltaisen viranomaisen on hyväksyttävä se lopulliseksi sulkemisen jälkeistä aikaa koskevaksi suunnitelmaksi.
4. Sen jälkeen, kun varastointipaikka on suljettu 1 kohdan c alakohdan nojalla, toimivaltaisen viranomaisen on [...] vastattava seurannasta ja korjaavista toimenpiteistä tämän direktiivin vaatimusten mukaisesti sekä kaikista velvoitteista, jotka liittyvät direktiivin 2003/87/EY mukaiseen päästöoikeuksien palauttamiseen vuodon sattuessa sekä direktiivin 2004/35/EY 5 artiklan 1 kohdan [...] ja 6 artiklan 1 kohdan mukaisiin ehkäiseviin ja korjaaviin toimiin. Toimivaltaisen viranomaisen on täytettävä tässä direktiivissä säädetyt sulkemisen jälkeistä aikaa koskevat velvoitteet 17 artiklan 3 kohdassa tarkoitetun alustavan sulkemisen jälkeistä aikaa koskevan suunnitelman pohjalta, jota päivitetään tarvittaessa.
- 4 a. Toimivaltaisen viranomaisen on perittävä 4 artiklassa tarkoitetuista toimenpiteistä aiheutuneet kustannuksensa toiminnanharjoittajalta, myös 19 artiklassa tarkoitettuista rahavakuudesta.

18 artikla

Vastuun siirto

1. Jos varastointipaikka on suljettu 17 artiklan 1 kohdan a tai b alakohdan nojalla, kaikki oikeudelliset velvoitteet, jotka liittyvät tämän direktiivin vaatimusten mukaiseen seurantaan ja korjaaviin toimenpiteisiin, direktiivin 2003/87/EY mukaiseen päästöoikeuksien palauttamiseen vuodon sattuessa sekä direktiivin 2004/35/EY 5 artiklan 1 kohdan [...] ja 6 artiklan 1 kohdan mukaiseen ehkäiseviin ja korjaaviin toimiin, on siirrettävä toimivaltaiselle viranomaiselle joko sen omasta aloitteesta tai toiminnanharjoittajan pyynnöstä, jos [...] seuraavat edellytykset täyttyvät:

- a) [...] kaikki saatavilla oleva⁴⁰ näyttö osoittaa, että varastoitu hiilidioksidi pysyy täysin eristettynä pysyvästi;
- b) varastointipaikan sulkemisesta on kulunut kansallisesti määriteltävä vähimmäisaika;
- c) 19 a artiklassa tarkoitetut taloudelliset velvoitteet on täytetty;
- d) paikka on sinetöity ja injektointilaitteistot on purettu.

1 a. Toiminnanharjoittajan on laadittava [...] raportti, jossa osoitetaan 1 kohdan a alakohdassa tarkoitetun edellytyksen täyttyminen, ja toimitettava se toimivaltaiselle viranomaiselle vastuun siirron hyväksymiseksi⁴¹. Raportissa on vähintään osoitettava, että

- a) injektoidun hiilidioksidin todellinen käyttäytyminen vastaa mallinnettua käyttäytymistä;
- b) havaittavia vuotoja ei ole;
- c) varastointipaikka [...] kehittyy kohti pitkän aikavälin vakautta.

⁴⁰ ES: poistetaan ilmaus "saatavilla oleva". Lisäksi valtuuskunta pitää johdanto-osan (uutta) 26 a kappaletta muista vastuista hämmentävänä ja ehdottaa sen poistamista.

⁴¹ UK ehdottaa muutoksia (9836/08), joilla pyritään lisäämään selkeyttä tapauksissa, joissa lupa peruutetaan, ja poistamaan säännökset päätösehdotusta koskevasta komission ennakkolausunnosta. FR, NL, FI, SE ja PL kannattavat jälkimmäistä ehdotusta (liittyy 8 artiklan 2 kohtaa ja 10 artiklaa koskeviin varauksiin). Komissio: varauma, myös alkuosaan, joka voi aiheuttaa kilpailun vääristymistä.

Komissio voi antaa suuntaviivoja a–c alakohdassa mainittujen seikkojen arviointia varten ja korostaa niissä mahdollisia vaikutuksia teknisiin perusteisiin, jotka otetaan huomioon 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen vähimmäisaikojen määrittelyssä.

- 1 b. [...] Kun toimivaltainen viranomainen on todennut, että 1 kohdan a ja b alakohdan edellytykset täyttyvät, [...] sen on laadittava päätösehdotus vastuun siirron hyväksymiseksi. Päätösehdotuksessa on mainittava menetelmä, jolla 1 kohdan d alakohdassa tarkoitettun edellytyksen täytyminen todetaan, sekä mahdolliset päivitetty vaatimukset, jotka koskevat varastointipaikan sinetöintiä ja injektointilaitteistojen purkamista.

Jos toimivaltainen viranomainen katsoo, etteivät 1 kohdan a ja b alakohdan edellytykset täyty, sen on perusteltava asia toiminnanharjoittajalle [...].

2. Jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle kaikista toimivaltaisen viranomaisen 1 kohdan b alakohdan mukaisesti laatimista hyväksymispäätösehdotuksista sekä toiminnanharjoittajan toimittamista raporteista ja mahdollisesta muusta aineistosta, jonka toimivaltainen viranomainen on ottanut huomioon päätöstä tehdessään. Komissio voi antaa hyväksymispäätösehdotuksista lausunnon, joka ei ole sitova, kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun ne on toimitettu komissiolle. Jos komissio päättää olla antamatta lausuntoa, sen on ilmoitettava siitä jäsenvaltiolle kuukauden kuluessa päätösehdotuksen toimittamisesta.
3. [...] Kun toimivaltainen viranomainen on todennut, että 1 kohdan a–d alakohdan edellytykset täyttyvät, sen on tehtävä lopullinen päätös ja annettava se tiedoksi toiminnanharjoittajalle. Toimivaltaisen viranomaisen on annettava lopullinen päätös tiedoksi myös komissiolle ja esitettävä perustelut, jos se poikkeaa komission lausunnosta.
4. [...]

- 4 a. [...]
5. Kun vastuu on siirretty, 15 artiklan 3 kohdassa tarkoitettut säännölliset tarkastukset voidaan lopettaa ja seuranta voidaan vähentää tasolle, jolla vuodot ja merkittävät häiriöt voidaan havaita⁴². Jos ilmenee vuotoja tai merkittäviä häiriöitä, seurantaa on tehostettava ongelman laajuuden ja korjaavien toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioimiseksi.
6. [...] Jos toiminnanharjoittaja on syylistynyt virheeseen⁴³, tietojen puutteellisuus, asiaankuuluvien tietojen salaaminen, huolimattomuus, tietoinen petos ja väärinkäytökset mukaan luettuina, toimivaltaisen viranomaisen on perittävä aiheutuneet kustannukset entiseltä toiminnanharjoittajalta sen jälkeen, kun vastuu on siirretty. Vastuun siirron jälkeen kustannuksia ei enää voida periä, sanotun kuitenkaan rajoittamatta 19 a artiklan soveltamista.
7. Jos varastointipaikka on suljettu 17 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla, [...] sovelletaan 5 ja 6 kohtaa, jos kaikki saatavilla oleva näyttö osoittaa, että varastoitu hiilidioksidi pysyy täysin ja pysyvästi eristettynä, ja sen jälkeen, kun paikka on sinetöity ja injektointilaitteistot purettu.

⁴² Komissio: varauma. Seurannasta säädetään vesipolitiikan puitedirektiivissä ja muussa EU:n lainsäädännössä. Toiminnanharjoittaja ja rahavakuudet eivät kata seurantakustannuksia.

⁴³ EL katsoo, ettei todistustaakan pitäisi olla toimivaltaisella viranomaisella.

19 artikla

Rahavakuus vastuun siirtoon saakka

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että mahdollinen toiminnanharjoittaja esittää osana varastointilupahakemustaan todisteet siitä, että hän voi hankkia riittävät rahavakuudet tai vastaavat järjestelyt jäsenvaltioiden määräämien sääntöjen mukaisesti, sen varmistamiseksi, että kaikki tämän direktiivin mukaisesti myönnettävästä luvasta johtuvat velvoitteet, myös ne, jotka liittyvät varastointipaikan sulkemiseen ja sen jälkeiseen aikaan, samoin kuin direktiivin 2003/87/EY soveltamisesta mahdollisesti johtuvat velvoitteet voidaan täyttää.
Rahavakuuksien on oltava voimassa ja päteviä ennen injektoinnin aloittamista.
- 1 a. Rahavakuuksia tarkistetaan määräajoin arvioitua vuotoriskiä ja kustannusarviota koskevien muutosten⁴⁴ ottamiseksi huomioon.
2. Rahavakuudet tai 1 kohdassa tarkoitettut muut vastaavat ovat voimassa ja päteviä
 - a) siihen asti, kun vastuu varastointipaikasta on siirretty toimivaltaiselle viranomaiselle 18 artiklan 1–4 kohdan mukaisesti, jos varastointipaikka on suljettu 17 artiklan 1 kohdan a tai b alakohdan mukaisesti,
 - b) sen jälkeen, kun varastointilupa on peruutettu 11 artiklan 3 kohdan mukaisesti
 - i) kunnes uusi varastointilupa on myönnetty;
 - ii) kunnes vastuun siirron katsotaan tapahtuneen 18 artiklan 4 a kohdan mukaisesti, jos varastointipaikka on suljettu 17 artiklan 1 kohdan c alakohdan nojalla.

⁴⁴ IT katsoo, että määräaikaisten tarkistusten perusteita olisi täsmennettävä.

19 a artikla

Rahoitusosuus vastuun siirron jälkeisiin toimiin

1. Toiminnanharjoittajan on annettava toimivaltaisen viranomaisen käyttöön rahoitusosuus ennen, kuin 18 artiklan 3 kohdan mukainen päätös vastuun siirrosta tehdään. Rahoitusosuus on käytettävä sellaisten kustannusten kattamiseen, joita aiheutuu toimivaltaisen viranomaisen vastuun siirron jälkeen toteuttamista toimista sen varmistamiseksi, että hiilidioksidi on pysyvästi ja turvallisesti eristetty. Toiminnanharjoittajan osuuden on katettava vähintään seurantakustannukset 30 vuoden ajan.
2. Komissio voi antaa suuntaviivoja 1 kohdassa tarkoitettujen kustannusten arviointia varten.

5 LUKU

Kolmansille osapuolille myönnettävä käyttöoikeus

20 artikla

Pääsy siirtoverkkoon ja varastointipaikkoihin

1. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että mahdolliset käyttäjät voivat päästä hiilidioksidin siirtoverkkoihin ja varastointipaikkoihin tuotetun ja talteen otetun hiilidioksidin geologista varastointia varten 2–4 kohdan mukaisesti⁴⁵.
2. Edellä 1 kohdassa tarkoitettu pääsy myönnetään jäsenvaltion määräämällä tavalla. Jäsenvaltion on varmistettava oikeudenmukainen, avoin ja syrjimätön pääsy ja otettava tällöin huomioon
 - a) varastointikapasiteetti, joka on käytettävissä tai voidaan kohtuullisin keinoin saada käyttöön 4 artiklassa määritellyillä alueilla, ja siirtokapasiteetti, joka on käytettävissä tai voidaan kohtuullisin keinoin saada käyttöön;
 - b) se osuus sen kansainvälisiin oikeudellisiin välineisiin ja yhteisön lainsäädäntöön perustuvista päästövähennysvelvoitteista, jonka se aikoo täyttää hiilidioksidin talteenoton ja geologisen varastoinnin avulla;
 - c) tarve evätä pääsy, jos tekniset eritelvät eivät ole yhteensopivia eikä ongelmaa voida kohtuullisesti ratkaista;

⁴⁵ DE ja RO: lisätään: "Tätä varten uusia lupia edellyttävät putket on suunniteltava niin, että varmistetaan niiden periaatteellinen sopivuus vastaanottamaan vähimmäislaatuvaatimukset täyttäviä hiilidioksidivirtoja. Laatuvaatimukset vahvistetaan komiteamenettelyllä." ES: avoin, kannattaa yleensä liikenteen sisällyttämistä tähän direktiiviin. Komissio, DK ja UK eivät kannata tätä ehdotusta ja pitävät sitä ennenaikaisena. Puheenjohtaja huomauttaa, että tätä kohtaa tarkastellaan uudelleen tarkistamisen yhteydessä (35 a artikla).

- d) tarve ottaa huomioon varastointipaikan tai hiilidioksidin siirtoverkon omistajan tai toiminnanharjoittajan asianmukaisesti perustellut kohtuulliset tarpeet sekä kaikkien muiden sellaisten varaston tai verkon tai niihin liittyvien prosessointi- tai käsittelylaitosten käyttäjien edut, joihin asia voi vaikuttaa.
3. Hiilidioksidin siirtoverkon haltijat ja varastointipaikkojen toiminnanharjoittajat voivat evätä pääsyn kapasiteetin puutteen vuoksi. Epääminen on perusteltava asianmukaisesti.
4. Jäsenvaltioiden on toteutettava tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että toiminnanharjoittaja, joka epää käyttöoikeuden kapasiteetin puutteen tai liittymän puuttumisen vuoksi, tekee tarpeelliset parannukset niiltä osin kuin se on taloudellista tai kun mahdollinen asiakas on valmis maksamaan niistä, edellyttäen, ettei tämä vaikuta kielteisesti hiilidioksidin siirron ja geologisen varastoinnin ympäristöturvallisuuteen.

21 artikla

Riitojen ratkaiseminen

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että niillä on riitojen ratkaisemiseen soveltuvat menettelyt, mukaan luettuna osapuolista riippumaton viranomainen, jolla on pääsy kaikkiin asiaankuuluviin tietoihin, jotta hiilidioksidin siirtoverkkoon ja varastointipaikkoihin pääsyä koskevat riidat voidaan ratkaista nopeasti ottaen huomioon 20 artiklan 2 kohdassa esitetyt perusteet ja pääsyä koskevissa neuvotteluissa mahdollisesti mukana olevien osapuolten lukumäärä.
2. Rajatylittävät riitatapaukset ratkaistaan sen jäsenvaltion riitojenratkaisumenettelyn mukaisesti, jonka lainkäyttövaltaan kuuluu se hiilidioksidin siirtoverkko tai se varastointipaikka, johon pääsy on evätty. Jos rajatylittävässä riitatapauksessa riidanalainen hiilidioksidin siirtoverkko tai varastointipaikka ulottuu useamman kuin yhden jäsenvaltion alueelle, asianomaisten jäsenvaltioiden on neuvoteltava keskenään varmistaakseen, että tämän direktiivin säännöksiä sovelletaan johdonmukaisesti⁴⁶.

⁴⁶ UK: lisätään tähän ja 23 artiklaan (loppuun): "ja yhdenmukaisesti kansainvälisten sopimusten kanssa". Komissio ei kannata lisäystä.

6 LUKU

Yleiset säännökset

22 artikla

Toimivaltainen viranomainen

Jäsenvaltioiden on perustettava tai nimettävä yksi tai useampi toimivaltainen viranomainen, joka vastaa tässä direktiivissä säädettyjen velvoitteiden noudattamisesta. Jos viranomaisia nimetään useampi kuin yksi, niiden toiminta tämän direktiivin soveltamiseksi on sovittava yhteen.

23 artikla

Rajatyöttävä yhteistyö

Rajatyöttävien hiilidioksidin siirtojen, rajatyöttävien varastointipaikkojen tai rajatyöttävien varastointikompleksien ollessa kyseessä asianomaisten jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten on noudatettava yhdessä tämän direktiivin ja muun asiaankuuluvan yhteisön lainsäädännön vaatimuksia.

24 artikla

Varastointipaikkojen rekisteri

1. Toimivaltaisen viranomaisen on laadittava ja ylläpidettävä
 - a) rekisteri myönnytyistä varastointiluvista⁴⁷ ja
 - b) pysyvä rekisteri kaikista suljetuista varastointipaikoista ja niitä ympäröivistä varastointikomplekseista, paikkojen kartat ja tilojen poikkileikkaukset mukaan luettuina⁴⁸, sekä saatavilla olevista tiedoista, joita tarvitaan sen arvioimiseksi, onko hiilidioksidi täysin ja pysyvästi eristetty.

⁴⁷ HU: lisätään "ja tarkastusmenetelmistä". Komissio ei kannata tätä ehdotusta.

⁴⁸ Komissio: poistetaan virkkeen loppuosa.

2. Toimivaltaisten kansallisten viranomaisten on otettava 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu rekisteri huomioon asiaa koskevissa suunnittelumenettelyissä ja myönnettäessä lupia toiminnalle, joka voi vaikuttaa hiilidioksidin geologiseen varastointiin suljetuissa varastointipaikoissa tai joihin kyseinen varastointi voi vaikuttaa.

25 artikla

Jäsenvaltioiden laatimat kertomukset⁴⁹

1. Jäsenvaltioiden on annettava joka kolmas vuosi komissiolle kertomus tämän direktiivin soveltamisesta, 24 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettu rekisteri mukaan luettuna. Ensimmäinen kertomus on toimitettava komissiolle 30 päivään kesäkuuta 2011 mennessä. Kertomuksen pohjana on käytettävä kyselylomaketta tai mallia, jonka komissio laatii direktiivin 91/692/ETY 6 artiklassa säädetyn menettelyn mukaisesti. Kyselylomake tai malli lähetetään jäsenvaltioille vähintään kuusi kuukautta ennen kertomuksen toimittamisen määräaika.
2. Komissio järjestää jäsenvaltioiden toimivaltaisten viranomaisten välillä tietojenvaihdon tämän direktiivin soveltamisesta.

26 artikla

Seuraamukset

Jäsenvaltioiden on säädettävä tämän direktiivin nojalla annettujen kansallisten säännösten rikkomiseen sovellettavista seuraamuksista, ja niiden on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet sen varmistamiseksi, että ne pannaan täytäntöön. Seuraamusten on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia. Jäsenvaltioiden on annettava nämä säännökset tiedoksi komissiolle viimeistään 36 artiklassa mainittuna päivänä ja kaikki niihin myöhemmin tehtävät muutokset viipymättä.

⁴⁹ Komissio: varauma puheenjohtajan tekstiin 25 ja 35 a artiklassa, pitää alkuperäistä ehdotustaan parempana.

27 artikla
*Liitteiden muuttaminen*⁵⁰

Liitteiden muuttamiseksi voidaan hyväksyä toimenpiteitä. Näistä toimenpiteistä, joiden tarkoituksena on muuttaa tämän direktiivin muita kuin keskeisiä osia, päätetään 28 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua valvonnan käsittävää sääntelymenettelyä noudattaen.

28 artikla
Komitea

1. Komissiota avustaa ilmastonmuutoskomitea.
2. Jos tähän kohtaan viitataan, sovelletaan päätöksen 1999/468/EY 5 a artiklan 1–4 kohtaa ja 7 artiklaa ottaen huomioon mainitun päätöksen 8 artiklan säännökset.

⁵⁰ Komissio: varaus puheenjohtajan tekstiin, pitää voimassa alkuperäisen ehdotuksensa.

7 LUKU

Muutokset⁵¹

29 artikla

Direktiivin 85/337/ETY muuttaminen

Muutetaan direktiivi 85/337/ETY seuraavasti:

1) Muutetaan liite I seuraavasti:

a) Korvataan 16 kohta seuraavasti:

"16. Putket, joiden halkaisija on yli 800 mm ja pituus yli 40 km

- ja jotka on tarkoitettu kaasun, öljyn ja kemikaalien siirtoihin ja
- hiilidioksidivirtojen siirtoihin geologista varastointia varten, ⁵²niihin liittyvät paineenkorotusasemat mukaan luettuina."

b) Lisätään 23 ja 24 kohta seuraavasti:

"23. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä XX/XX/EY* tarkoitetut varastointipaikat.

⁵¹ EL huomauttaa, että useilla muutoksilla pyritään kattamaan talteenotto ja kuljetus, vaikka ehdotuksen soveltamisala koskee ainoastaan geologista varastointia.

⁵² UK: paineenkorotusasemiin viittaaminen on tarpeetonta, poistetaan virkkeen loppuosa.

24. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä XX/XX/EY* tarkoitettut laitokset, jotka on tarkoitettu hiilidioksidivirtojen talteenottoon geologista varastointia varten tämän liitteen soveltamisalaan kuuluvista laitoksista tai joissa talteen otetun hiilidioksidin kokonaismäärä on vähintään 1,5 megatonnia vuodessa.

*EUVL L ..., ..., s."

2) Muutetaan liite II seuraavasti:

a) Lisätään 3 kohtaan seuraava j alakohta:

"j) Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivissä XX/XX/EY* tarkoitettut laitokset, jotka on tarkoitettu hiilidioksidivirtojen talteenottoon geologista varastointia varten laitoksista, jotka eivät kuulu tämän direktiivin liitteen I soveltamisalaan."

b) Korvataan 10 kohdan i alakohta seuraavasti:

"Öljy- ja kaasuputkistot ja hiilidioksidivirtojen siirtoihin geologista varastointia varten tarkoitettut putket (ei koske liitteen I mukaisia hankkeita);

*EUVL L ..., ..., s."

30 artikla

*Direktiivin 96/61/EY muuttaminen**

Lisätään direktiivin 96/61/EY liitteeseen I 6.9 kohta seuraavasti:

"6.9 Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin XX/XX/EY* mukainen hiilidioksidivirtojen talteenotto geologista varastointia varten tämän direktiivin soveltamisalaan kuuluvista laitoksista.

*EUVL L ..., ..., s."

31 artikla

Direktiivin 2000/60/EY muuttaminen

Lisätään direktiivin 2000/60/EY 11 artiklan 3 kohdan j alakohtaan kolmannen luetelmakohdan jälkeen luetelmakohta seuraavasti:

"– hiilidioksidivirtojen johtamisen varastointitarkoituksessa geologisiin muodostumiin, jotka ovat luontaisesti soveltumattomia muihin tarkoituksiin⁵³, jos tällainen johtaminen on sallittua Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin XX/XX/EY* nojalla, tai joihin ei sovelleta tätä direktiiviä 2 artiklan 2 kohdan mukaisesti;

*EUVL L ..., ..., s."

* Viittaus IPPC-direktiiviin mukautetaan tekstin oikeudellisen ja kielellisen tarkistuksen yhteydessä.

⁵³ HU ja RO: lisätään "ja joita pidetään eristyneinä muodostumina hiilidioksidin kulkeutumisen osalta". Komissio ei kannata tätä ehdotusta.

32 artikla
Direktiivin 2001/80/EY muuttaminen

Lisätään direktiiviin 2001/80/EY 9 a artikla seuraavasti:

"9 a artikla⁵⁴

1. Jäsenvaltioiden on varmistettava, että kaikkien sellaisten polttolaitosten toiminnanharjoittajat, joiden nimellinen sähköntuotantoteho on vähintään 300 megawattia ja joiden alkuperäinen rakennuslupa, tai jos tällaista menettelyä ei ole, alkuperäinen käyttö lupa on myönnetty Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin XX/XX/EY* voimaantulon jälkeen, [...] ovat arvioineet seuraavien ehtojen täyttymisen:
 - = [...] sopivia varastointipaikkoja ja sopivia siirtolaitteistoja on käytettävissä;
 - = [...] jälkiasentaminen hiilidioksidin talteenottoa varten on teknisesti toteutettavissa [...].

2. Jos 1 kohdan ehdot täyttyvät, toimivaltaisen viranomaisen on varmistettava, että laitosalueella varataan sopiva tila hiilidioksidin talteenotto- ja paineistuslaitteistoille. Toimivaltaisen viranomaisen on määriteltävä ehtojen täytyminen 1 kohdassa tarkoitetun arvioinnin ja muiden käytettävissä olevien tietojen perusteella.

*EUVL L ..., ..., s."

⁵⁴ BE: hiilidioksidipäästöinä ilmaistu kynnysarvo olisi soveltuvampi kuin kapasiteettina ilmaistu kynnysarvo. PT ja BG: suhtautuvat avoimesti ehdotukseen.
DE: sähkön ja lämmön yhteistuotantolaitokset olisi suljettava soveltamisalan ulkopuolelle.

33 artikla

Direktiivin 2004/35/EY muuttaminen

Lisätään direktiivin 2004/35/EY liitteeseen III 14 kohta seuraavasti:

"14. Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin XX/XX/EY* mukaisten varastointipaikkojen käyttö⁵⁵;

*EUVL L ..., ..., s."

34 artikla

Direktiivin 2006/12/EY muuttaminen

Korvataan direktiivin 2006/12/EY 2 artiklan 1 kohdan a alakohta seuraavasti:

"a) kaasumaisiin päästöihin ilmakehään eikä Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin XX/XX/EY* säännösten mukaisesti talteen otettuun ja geologista varastointia varten siirrettyyn ja geologisesti varastoituun hiilidioksidiin tai jos ne eivät kuulu mainitun direktiivin soveltamisalaan sen 2 artiklan 2 kohdan nojalla;

*EUVL L ..., ..., s."

⁵⁵ DE: lisätään "kunnes vastuu on siirretty toimivaltaiselle viranomaiselle". RO kannattaa ehdotusta. Komissio: varauma.

35 artikla

Asetuksen (EY) N:o 1013/2006 muuttaminen

Lisätään asetuksen (EY) N:o 1013/2006 1 artiklan 3 kohtaan h alakohta seuraavasti:

"h) hiilidioksidin siirrot geologista varastointia varten Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin XX/XX/EY* säännösten mukaisesti;

*EUVL L ..., ..., s."

8 LUKU

Loppusäännökset

35 a artikla

Tarkistaminen

1. Komissio toimittaa Euroopan parlamentille ja neuvostolle kertomuksen direktiivin täytäntöönpanosta yhdeksän kuukauden kuluessa siitä, kun se on vastaanottanut 25 artiklassa tarkoitetut kertomukset.
2. Kertomuksessa, jonka komissio laatii ...⁵⁶ mennessä, arvioidaan erityisesti
 - onko osoitettu riittävästi hiilidioksidin pysyvä eristäminen niin, että ympäristölle aiheutuvat kielteiset vaikutukset ja niistä mahdollisesti ihmisten terveydelle aiheutuvat riskit voidaan mahdollisimman hyvin estää tai niitä voidaan vähentää, ja hiilidioksidin talteenoton ja varastoinnin turvallisuus ympäristön ja ihmisten kannalta;
 - menettelyjä, jotka koskevat komission suorittamaa varastointilupaehdotusten tarkastelua (10 artikla) ja vastuun siirtoa koskevia päätösehdotuksia (18 artikla)⁵⁷;
 - kokemuksia hiilidioksidivirran hyväksymisperusteita koskevien säännösten soveltamisesta ja 12 artiklassa tarkoitettusta menettelystä;
 - kokemuksia 20 ja 21 artiklaan sisältyvien kolmansien osapuolten pääsyä koskevien säännösten ja 23 artiklaan sisältyvien rajatylittävää yhteistyötä koskevien säännösten soveltamisesta;
 - 32 artiklassa mainittuja säännöksiä, joita sovelletaan polttolaitoksiin, joiden nimellinen sähköntuotantoteho on vähintään 300 megawattia⁵⁸;

⁵⁶ Lisätään päivämäärä [30 päivänä kesäkuuta 2015].

⁵⁷ UK, FI, SE, PL, FR ja NL: poistetaan tämä luettelukohta (liittyy niiden 10 ja 18 artiklaa koskeviin varauksiin).

⁵⁸ PL: poistetaan tämä luettelukohta ja lisätään mahdollisuus ottaa käyttöön velvoite sopivan tilan varaamiseen varastointipaikalla tietyin edellytyksin (liittyy ehdotukseen poistaa 32 artikla).

- hiilidioksidin geologisen varastoinnin tulevaisuudennäkymiä kolmansissa maissa;
- liitteessä I ja liitteessä II esitettyjen perusteiden kehittämistä ja päivitystä

59

ja esitetään tarvittaessa ehdotus direktiivin tarkistamiseksi.

36 artikla

Saattaminen osaksi kansallista lainsäädäntöä

1. Jäsenvaltioiden on saatettava tämän direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään [yhden vuoden⁶⁰ kuluttua julkaisemisesta]⁶¹. Niiden on ilmoitettava tästä komissiolle viipymättä.

Näissä jäsenvaltioiden antamissa säädöksissä on viitattava tähän direktiiviin tai niihin on liitettävä tällainen viittaus, kun ne virallisesti julkaistaan. Jäsenvaltioiden on säädettävä siitä, miten viittaukset tehdään.

2. Jäsenvaltioiden on toimitettava tässä direktiivissä tarkoitetuista kysymyksistä antamansa keskeiset kansalliset säännökset kirjallisina komissiolle.

37 artikla

Voimaantulo

Tämä direktiivi tulee voimaan kahdentenakymmenentenä päivänä sen jälkeen, kun se on julkaistu *Euroopan unionin virallisessa lehdessä*.

⁵⁹ IT: lisätään uusi luetelmakohta "hiilidioksidin siirtoverkon kehittämistä".

UK: lisätään "tarkastus- ja seurantamenettelyjen tehokkuutta".

⁶⁰ UK, LT, IT ja FI kannattavat 18 kuukautta. EL, PT, BE, ES, RO, AT, SE, HU, NL, PL, LV, BG, SI ja CZ ehdottavat kahta vuotta.

⁶¹ Komissio: varaama puheenjohtajan tekstiin (josta on poistettu vastaavuustaulukko), pitää voimassa alkuperäisen ehdotuksensa.

38 artikla

Osoitus

Tämä direktiivi on osoitettu kaikille jäsenvaltioille.

Tehty Brysselissä

Euroopan parlamentin puolesta

Puhemies

Neuvoston puolesta

Puheenjohtaja